



Zbornik sudske prakse

RJEŠENJE SUDA (šesto vijeće)

1. rujna 2021. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 53. stavak 2. Poslovnika Suda – Članak 267. UFEU-a – Javnobilježnički prisjednik – Pojam ‚nacionalni sud‘ – Kriteriji – Nedopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku”

U predmetu C-387/20,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Zastępcę notarialny w Krapkowicach (javnobilježnički prisjednik koji obavlja javnobilježničke djelatnosti u Krapkowicama, Poljska), odlukom od 3. kolovoza 2020., koju je Sud zaprimio 12. kolovoza 2020., u postupku koji je pokrenuo

OKR

SUD (šesto vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik vijeća, C. Toader (izvjestiteljica) i N. Jääskinen, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Campos Sánchez-Bordona,

tajnik: A. Calot Escobar,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči obrazloženim rješenjem, u skladu s člankom 53. stavkom 2. Poslovnika Suda,

donosi sljedeće

Rješenje

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 22. i 75. Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (SL 2012., L 201, str. 107.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 296. i ispravak SL 2019., L 243, str. 9.) (u daljnjem tekstu: Uredba o nasljednim stvarima).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru postupka koji je osoba OKR, ukrajinska državljanka koja boravi u Poljskoj i suvlasnica je nekretnine koja se koristi za stanovanje koja se nalazi na području te države članice, pokrenula nakon što je Zastępcę notarialny w Krapkowicach (javnobilježnički prisjednik

* Jezik postupka: poljski

koji obavlja javnobilježničke djelatnosti u Krapkowicama, Poljska) (u daljnjem tekstu: javnobilježnički prisjednik) odbio sastaviti javnobilježničku oporuku koja sadržava odredbu na temelju koje bi mjerodavno pravo za nasljeđivanje u predmetu o kojem je riječ u glavnoj stvari bilo ukrajinsko pravo.

Pravni okvir

Uredba o nasljednim stvarima

- 3 Članak 22. Uredbe o nasljednim stvarima, naslovljen „Izbor prava” u svojim stavicima 1. i 2. određuje:

„1. Osoba može za pravo koje će urediti u cijelost njezino nasljeđivanje izabrati pravo države čiji je državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti.

Osoba s više državljanstava može izabrati pravo bilo koje od tih država čijih je ona državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti.

2. Izbor prava se vrši izričito u izjavi u obliku raspolaganja imovinom zbog smrti ili slijedi iz odredaba takvog raspolaganja.”

- 4 Članak 75. te uredbe, naslovljen „Odnos s postojećim međunarodnim konvencijama”, određuje u svojem stavku 1.: „Ova Uredba ne utječe na primjenu međunarodnih konvencija čije su ugovornice jedna ili više država članica u trenutku donošenja ove Uredbe i koje se odnose na pitanja uređena ovom Uredbom.”

Poljsko pravo

- 5 Članak 81. ustave Prawo o notariacie (Zakon o javnom bilježništvu) od 14. veljače 1991. (Dz. U. br. 22, pozicija 91.), u verziji koja se primjenjuje na glavni predmet (u daljnjem tekstu: Zakonik o javnom bilježništvu), predviđa da je „[j]avni bilježnik dužan odbiti obaviti nezakonitu javnobilježničku radnju.”

- 6 Članak 82. tog zakonika određuje:

„Osobu koja se protivi odbijanju obavljanja javnobilježničke radnje mora se obavijestiti o pravu na žalbu protiv tog odbijanja i o načinima njezina podnošenja. Ta osoba može u roku od tjedan dana od odbijanja obavljanja javnobilježničke radnje pismeno zatražiti sastavljanje i dostavu obrazloženja razloga odbijanja. Javni bilježnik sastavlja obrazloženje razloga odbijanja u roku od tjedan dana od dana zaprimanja zahtjeva.”

- 7 U skladu s člankom 83. tog zakonika:

„1. Svaka zainteresirana osoba može, u roku od tjedan dana od dana dostave obrazloženja razloga odbijanja ili, ako nije u propisanom roku podnijela zahtjev za dostavu obrazloženja razloga odbijanja, računajući od dana kada je obaviještena o odbijanju, podnijeti žalbu protiv odbijanja obavljanja javnobilježničke radnje pred Sądom Okręgowy (Okružni sud, Poljska) prema mjestu

poslovnog nastana javnobilježničkog ureda koji odbija obaviti javnobilježničku radnju. Žalbu podnosi navedeni javni bilježnik.

1.a Javni bilježnik iz stavka 1. dužan je postupiti po žalbi u roku od tjedan dana i podnijeti sudu, osim žalbe, svoje stajalište te ga dostaviti zainteresiranoj osobi, osim ako već nije sastavio i dostavio toj osobi obrazloženje razloga odbijanja.

1.b Sud ispituje žalbu na raspravi, pravilno primjenjujući odredbe Kodeksa postępowania cywilnego (Zakonik o građanskom postupku) koje se odnose na izvanparnične postupke.

2. Ako smatra da je žalba zakonita, javni bilježnik može obaviti javnobilježničku radnju; u tom slučaju ne postupa po žalbi.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 8 Osoba OKR zatražila je od predmetnog javnobilježničkog prisjednika sastavljanje javnobilježničke oporuke koja sadržava odredbu na temelju koje je mjerodavno pravo za nasljeđivanje u glavnom postupku ukrajinsko pravo.
- 9 Dotični javnobilježnički prisjednik odbio je obaviti tu radnju na temelju članaka 22. i 75. Uredbe o nasljednim stvarima, kao i umowe bilateralne o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych (Bilateralni ugovor između Poljske i Ukrajine o pravnoj pomoći i pravnim odnosima u građanskim i kaznenim stvarima) od 24. svibnja 1993.
- 10 Osoba OKR podnosi žalbu protiv odbijanja tog javnobilježničkog prisjednika da obavi zatražene radnje pred Sądom Okręgowy w Opolu (Okružni sud u Opolu, Poljska), u skladu s člankom 83. stavkom 1. Zakonika o javnom bilježništvu.
- 11 U okviru ovog postupka navedeni javnobilježnički prisjednik navodi da je on u prvom stupnju dužan nadzirati svoju odluku o odbijanju u kojoj je naveo da je zatražena radnja nezakonita. Međutim, taj javnobilježnički prisjednik navodi da ne može stvarno osigurati taj nadzor ako u predmetu čiji je glavni predmet tumačenje prava Unije, kao u ovom slučaju, ne može podnijeti zahtjev za prethodnu odluku Sudu.
- 12 Kad je riječ o njegovoj kvalifikaciji kao „suda” u smislu članka 267. UFEU-a, navedeni javnobilježnički prisjednik u biti navodi da je on nepristrano tijelo koje je neovisno o strankama koje mu se obraćaju za obavljanje javnobilježničke radnje, da je pravna zaštita koju provodi obvezna i da je nadzor koji on provodi nad svojim odbijanjem obavljanja javnobilježničke radnje također stalan.
- 13 U tom je kontekstu Zastępcza notarialny w Krapkowicach (javnobilježnički prisjednik koji obavlja javnobilježničke djelatnosti u Krapkowicama, Poljska) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
 - „1. Treba li članak 22. Uredbe o nasljednim stvarima [...] tumačiti na način da je i osoba koja nije građanin Europske unije ovlaštena izabrati pravo države čiji je državljanin kao pravo koje će u cijelosti urediti nasljeđivanje?

2. Treba li članak 75. u vezi s člankom 22. Uredbe o nasljednim stvarima [...] tumačiti na način da, u situaciji u kojoj se bilateralnim ugovorom između države članice i treće zemlje ne uređuje izbor prava u nasljednim stvarima, ali se određuje mjerodavno pravo u nasljednim stvarima, državljanin treće zemlje koji boravi u državi članici obvezanoj tim bilateralnim ugovorom može izabrati pravo?

Te osobito

- treba li bilateralni ugovor s trećom zemljom izričito isključivati izbor određenog prava, a ne samo uređivati propise o nasljeđivanju uz korištenje objektivnih poveznica, kako bi se smatralo da odredbe tog ugovora imaju prednost pred člankom 22. Uredbe o nasljednim stvarima;
- je li sloboda izbora nasljednog prava i usklađivanja mjerodavnog prava izborom prava, barem u mjeri u kojoj je to utvrdio zakonodavac u članku 22. Uredbe br. 650/2012, jedno od načela na kojima počiva pravosudna suradnja u građanskim i trgovačkim stvarima u okviru Europske unije i koja se ne smiju povrijediti ni u slučaju primjene bilateralnih ugovora s trećim zemljama koji imaju prednost pred Uredbom o nasljednim stvarima?"

Postupak pred Sudom

- 14 Odlukom predsjednika Suda od 2. listopada 2020., koja je donesena na temelju mišljenja nezavisnog odvjetnika i suca izvjestitelja, zahtjev za dostavu informacija upućen je Zastępci notarialny w Krapkowicach (javnobilježnički prisjednik koji obavlja javnobilježničke djelatnosti u Krapkowicama, Poljska). Tim je zahtjevom od potonjeg zatraženo da pojasni određene elemente koji se odnose na njegove dužnosti u okviru glavnog postupka čiji je cilj utvrditi ima li on u ovom slučaju svojstvo „suda” u smislu članka 267. UFEU-a.
- 15 U svojem odgovoru od 16. listopada 2020. navedeni javnobilježnički prisjednik navodi da, što se tiče njegova svojstva treće strane pred Sądom Okręgowy (Okružni sud, Poljska), u okviru navedenog postupka stranke nisu kvalificirane kao „žalitelj” i „druga stranka u postupku”, nego postoje „stranke u postupku”. Što se tiče priznavanja ili nepriznavanja svojstva „stranke u postupku” javnom bilježniku, praksa se razlikuje kako u pogledu različitih okružnih sudova tako i u pogledu različitih sudskih vijeća nekog odjela u okviru tih sudova. U svakom slučaju, ističe da bi čak i da sud javnom bilježniku priznaje svojstvo „stranke u postupku”, taj stručnjak imao i ulogu koja je uvjetovana njegovim statusom člana „struke koja se temelji na povjerenju javnosti” te bi bio dužan postupati u javnom interesu, biti neovisan i nepristran.
- 16 Kad je riječ o njegovoj internoj neovisnosti, kao i o njegovu svojstvu „treće strane” u odnosu na tijelo koje je donijelo odluku koja je predmet postupka, javnobilježnički prisjednik, oslanjajući se na presudu od 21. siječnja 2020., Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2020:17, t. 61.) i na presudu od 16. rujna 2020., Anesco i dr. (C-462/19, EU:C:2020:715, t. 40.), navodi kako se ni u jednoj fazi preventivnog djelovanja ne bavi predmetom u kojemu je stranka u postupku i da ni u kojem trenutku nema vlastiti interes za rješavanje ovoga predmeta s obzirom na to da povreda obveze nepristranosti čini tešku disciplinsku povredu. Naime, riječ je o dodatnim postupcima zaštite vladavine prava koji ne stavljaju tijelo zaduženo za predmet na istu razinu na kojoj se nalaze stranke u postupku.

- 17 Osim toga, taj javnobilježnički prisjednik ističe da, iako se načelo slobodnog izbora javnog bilježnika za obavljanje javnobilježničke radnje primjenjuje u ostavinskom postupku, žalba protiv eventualnog odbijanja javnog bilježnika da obavi traženu radnju nužno mora biti podnesena istom javnom bilježniku koji je to odbio i koji je dužan poduzeti mjere predviđene u članku 83. stavcima 1.a i 2. Zakonika o javnom bilježništvu.

Dopuštenost zahtjeva za prethodnu odluku

- 18 U skladu s člankom 53. stavkom 2. Poslovnika Suda, kad je Sud očito nenadležan za odlučivanje u nekom predmetu ili kad su zahtjev ili pravno sredstvo očito nedopušteni, Sud može, nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, u svakom trenutku odlučiti obrazloženim rješenjem, bez poduzimanja daljnjih koraka u postupku.
- 19 U ovom predmetu valja primijeniti tu odredbu.
- 20 Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, postupak utvrđen člankom 267. UFEU-a instrument je suradnje između Suda i nacionalnih sudova zahvaljujući kojem Sud nacionalnim sudovima daje elemente za tumačenje prava Unije koji su im potrebni za rješavanje spora koji se pred njima vodi (rješenje od 25. travnja 2018., *Secretaria Regional de Saúde dos Açores*, C-102/17, EU:C:2018:294, t. 23. i navedena sudska praksa).
- 21 Slijedom toga, kako bi bilo ovlašteno obratiti se Sudu u okviru prethodnog postupka, tijelo koje je uputilo zahtjev mora se moći kvalificirati kao „sud”, u smislu članka 267. UFEU-a, što je na Sudu da provjeri.
- 22 Kako bi se odredilo je li tijelo koje je uputilo zahtjev za prethodnu odluku „sud”, u smislu članka 267. UFEU-a, a to pitanje proizlazi isključivo iz prava Unije, Sud procjenjuje sve elemente, primjerice je li tijelo utemeljeno na zakonu, je li stalno, je li njegova nadležnost obvezna, provodi li postupak kontradiktorne naravi, primjenjuje li pravna pravila te je li neovisno (presuda od 16. veljače 2017., *Margarit Panicello*, C-503/15, EU:C:2017:126, t. 27. i navedena sudska praksa).
- 23 Osim toga, kako bi se utvrdilo treba li dotično nacionalno tijelo kvalificirati kao „sud” u smislu članka 267. UFEU-a, potrebno je ispitati posebnu narav funkcija koje ono izvršava unutar određenog pravnog konteksta u kojem je ovlašteno zahtijevati odluku Suda kako bi se provjerilo je li pred takvim tijelom u tijeku spor i treba li potonje odlučiti u postupku s ciljem donošenja odluke sudske naravi (vidjeti u tom smislu presudu od 16. veljače 2017., *Margarit Panicello*, C-503/15, EU:C:2017:126, t. 28. i navedenu sudska praksu).
- 24 Naime, kada tijelo koje je uputilo zahtjev ne može donijeti odluku u sporu, čak i ako ispunjava ostale uvjete utvrđene u sudskoj praksi Suda, ne može se smatrati da izvršava sudska funkciju (presuda od 14. lipnja 2001., *Salzmann*, C-178/99, EU:C:2001:331, t. 15. i rješenje od 24. ožujka 2011., *Bengtsson*, C-344/09, EU:C:2011:174, t. 19. i navedena sudska praksa).
- 25 Međutim, u ovom slučaju, iz svih elemenata u spisu ovog predmeta proizlazi da predmetni javnobilježnički prisjednik ne može odlučiti o sporu ni donijeti odluku sudske naravi, tako da ne izvršava sudske funkcije.

- 26 Naime, na temelju članka 81. Zakonika o javnom bilježništvu javni bilježnik dužan je ocijeniti zakonitost javnobilježničke radnje koja se od njega traži te je, ako smatra da ta radnja nije u skladu sa zakonom, odbiti obaviti. U skladu sa stavkom 1. članka 83., to odbijanje može biti predmet žalbe pred redovnim sudom, koju podnosi isti javni bilježnik koji je donio odluku o odbijanju. U toj prvoj fazi postupka javni bilježnik ima ovlast nadzora nad vlastitom odlukom o odbijanju.
- 27 Kao što to proizlazi iz članka 83. stavaka 1.a i 2. Zakonika o javnom bilježništvu i kao što je poljska vlada potvrdila u svojim pisanim očitovanjima, u okviru postupka usmjerenog protiv odbijanja javnog bilježnika da obavi zatraženu radnju taj javni bilježnik, ako smatra da je žalba osnovana, izvršava javnobilježničku radnju ispravljajući tako svoju odluku o odbijanju ili zadržava svoje stajalište i upućuje predmet na rješavanje Sądu Okręgowy (Okrružni sud, Poljska), iznoseći mu svoje stajalište.
- 28 Posljedično, navedeni javni bilježnik ne donosi nikakvu sudsku odluku ni kada potvrđuje svoju odluku o odbijanju ni kada smatra da je žalba osnovana.
- 29 Kao što je to Europska komisija istaknula u svojim pisanim očitovanjima, mogućnost ispravka odluke o odbijanju nema obilježja postupka čiji je cilj donošenje odluke sudske naravi. Naime, u okviru ocjene opisane u točkama 26. i 27. ovog rješenja, javni bilježnik provodi nadzor nad vlastitom odlukom o zakonitosti javnobilježničke radnje, onako kako je to tražio žalitelj u žalbi pred redovnim sudom, s obzirom na argumente koje je taj žalitelj istaknuo u pogledu navedene odluke o odbijanju.
- 30 Tvrdnja da u Poljskoj javni bilježnik ne obavlja sudsku funkciju nije dovedena u pitanje činjenicom da prema poljskom postupovnom pravu taj javni bilježnik djeluje u svojstvu „prvostupanjskog tijela”. Naime, kao što je to navedeno u točki 22. ovog rješenja, ocjena je li tijelo koje je uputilo zahtjev „sud” u smislu članka 267. UFEU-a obuhvaćena je samo pravom Unije, bez uzimanja u obzir nacionalnih kvalifikacija u tom pogledu. Osim toga, iz spisa proizlazi da prilikom nadzora nad njegovom odlukom o odbijanju obavljanja javnobilježničke radnje javni bilježnik ne odlučuje u sporu, nego mora ponovno potvrditi sukladnost zahtjeva za obavljanje te radnje s uvjetima koje je zakonodavstvo propisalo za obavljanje zatražene javnobilježničke radnje. Taj međupostupak ima narav upravne žalbe u okviru koje javni bilježnik mora ponovno razmotriti vlastitu odluku i, po potrebi, obaviti javnobilježničku radnju koja je zatražena prije pokretanja postupka pred sudom.
- 31 To utvrđenje nije dovedeno u pitanje ni činjenicom da se u članku 3. stavku 2. Uredbe o nasljednim stvarima pojašnjava da pojam „sud” u smislu te uredbe ne uključuje samo pravosudna tijela nego i sva druga tijela i pravne stručnjake s nadležnošću u nasljednim stvarima koji izvršavaju pravosudne funkcije i koji ispunjavaju uvjete navedene u toj istoj odredbi (presuda od 16. srpnja 2020., E. E. (Sudska nadležnost i mjerodavno pravo u nasljednim stvarima), C-80/19, EU:C:2020:569, t. 50. i navedena sudska praksa), kada pojam tako definiran u članku 3. stavku 2. navedene uredbe ima šire značenje od značenja istog pojma iz članka 267. UFEU-a.
- 32 Osim toga, javni bilježnik izvršavajući nadzor svoje odluke o odbijanju nema svojstvo „treće strane” u odnosu na tijelo koje je donijelo odluku koja je predmet postupka, što je ključno da bi se predmetno tijelo moglo kvalificirati kao „sud” u smislu članka 267. UFEU-a, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda (presude od 21. siječnja 2020., Banco de Santander, C-274/14, EU:C:2020:17, t. 62. i navedena sudska praksa te od 16. rujna 2020., Anesco i dr., C-462/19, EU:C:2020:715, t. 37. i navedena sudska praksa). Tom tumačenju ne proturječi činjenica da,

prema javnobilježničkom prisjedniku, čak i ako sud pred kojim je pokrenut postupak priznaje javnog bilježnika kao „stranku u postupku”, on ima ulogu pripadnika struke koja se temelji na povjerenju javnosti, tako da i dalje mora djelovati u javnom interesu.

- 33 Osim toga, kad je riječ o argumentu javnobilježničkog prisjednika koji se odnosi na činjenicu da javni bilježnik može stvarno osigurati zadaću nadzora koja mu je povjerena samo ako u predmetu čiji je glavni predmet primjena prava Unije može postaviti prethodno pitanje, ustaljena je sudska praksa da postojanje pravnih sredstava usmjerenih protiv odluka omogućuje da se u svakom slučaju zajamči djelotvornost mehanizma prethodnog pitanja predviđenog člankom 267. UFEU-a, kao i jedinstveno tumačenje prava Unije koje se tom odredbom Ugovora želi osigurati (vidjeti u tom smislu presudu od 31. siječnja 2013., *Belov*, C-394/11, EU:C:2013:48, t. 52.).
- 34 S obzirom na sva prethodna razmatranja, javnobilježnički prisjednik o kojem je riječ ne može se, za potrebe ovog zahtjeva za prethodnu odluku, smatrati „sudom” u smislu članka 267. UFEU-a.
- 35 Iz toga slijedi da zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio javnobilježnički prisjednik treba odbaciti kao očito nedopušten.

Troškovi

- 36 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred tijelom koje je uputilo zahtjev, na tom je tijelu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog, Sud (šesto vijeće) rješava:

Zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio jedan Zastępca notarialny w Krapkowicach (javnobilježnički prisjednik koji obavlja javnobilježničke djelatnosti u Krapkowicama, Poljska) očito je nedopušten.

Potpisi